

לפרשת הודו-סין

בדמות המפלה החמורה אשר נגרמה לגייסות הצרפתיים בסתיו 1950**. ואילו מאז כמעט ולא ידעו כוחות ויט מינח אלא כשלונות; ואף הקשיים בהם נתקלו כוחות אלה בנוסיון תפיסת ארץ-התאי אין בהם כדי להפתיע. עם זאת, הרי נראה היה כי היטיבו לבחור במטרה — ניתן היה לחשוב כי התערבות הכוחות הצרפתיים היעיקריים בחבל ארץ זה תהיה כרוכה בקושי; אולם, התנגדותה של גא-סאם הפכה קערה זו על פיה.

על שום מה, איפוא, החל זיקה גא-סאם מעמד כשקא-באנג, דונג-קחא (ב-1950) ונגהיא-לו (לפני זמן קצר ביותר) נפלו כל כך בנקל?

המבצעים בארץ שבטייתא

שרשו של חזיון זה טמון בכך כי את מצבה של גא-סאם אין כלל להשוות לזה של המקומות הנ"ל. כאן, בפעם הראשונה, התנהלה ההגנה בהתאם לעקרונות

מאמרו זה של קמיל רונדון, איש המקצוע וההוגה הנודע בסוגיות מלחמת הירבשה הימ והאזוי, עומד על חזיון אופרטיבי מסוים שנתבלט לאחרונה במלחמת הודו-סין ובת השנים, אולם אותו חזיון עצמו מילא תפקיד לא קטן (ובעל המאמר מדגישו רבות) במהלכה של מלחמת העולם השנייה. התמורה האחרונה של "מזל המלחמה" (או ביתר דיוק — במשחק הגורמים והתחבולות שבה), בהאבקות שבהודו-סין — עם פריצת כוחות ויט-מינח אל תוך מלכות לאוס, וסריפת הקלפים, האסטרטגית שנגרמה על ידה — עשויה אולי, במבט ראשון, להחליש את בנין מחשבתו של ק. רונדון בענין הנדון. אכן, לאמיתו של דבר נהפוך הוא: המשח המוגן של "המחנה המחופר" נאיסאם, בלב "ארץ-תאי" שבצפון-מערב טונקין, עמדו עמדה בכל נסיון נזחיהם של כוחות ויט-מינח להתגבר עליו — אף כשנחמום שליטתם האופרטיבית של הללו התפשט לא מזמן למאות קילומטרים לעבריו השונים. אדרבא, ניתן לומר כי עצם המסע אל לאוס, בא כתוצאה מ"סיכום ארעי" עיי מפקדת ויט-מינח, שקבע כי אין לאלוה, לעת עתה, להתגבר על התנגדותו של בסיס-יריבים זה, והענין שבניתוחו של המחבר לגבי הגורמים האופרטיביים — וגורמי כוח-אדם לוחם — המאפשרים חזיון מעין זה עמדו עומד בתקפו, על אף הגון הפרובלמטי שבסוגיה זו. בסוף יציו, כי מדי פעם תומך בעל המאמר את יתדותיו גם בנסיגה ולקחה של מלחמת העצמאות הישראלית. דבר זה ודאי שיש בו כדי להוסיף על תהוד דמנות הניתנת בזה לקורא איש-צה"ל ללוות את העיון במאמר בשיקול ומחשבה מסול.

* אין הכוונה כאן ל"חאילנד", שהוא הכינוי שנתחדש למדינת סיאם, כי אם החבל "הררי" רי למחצה, בצפון-מערב טונקין ובמערבה, המאוכלס שבטייתאי, מוצאם הגזעי של הללו קרוב אמנם לזה של אוכלוסי סיאם, אך אזור ישובם — כאמור, בחבל טונקין, הצפוני בשלושת הבליה של מדינת ויט-מינח.

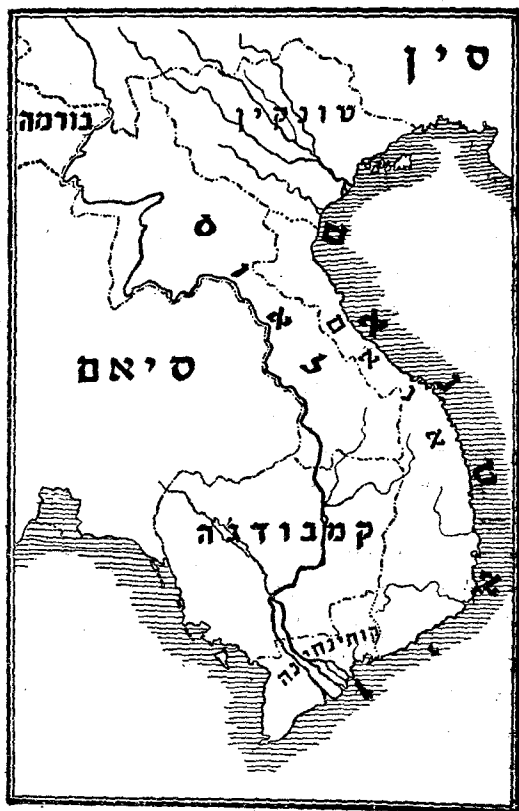
מסקנת-הלכה הראשונה שיש להסיקה ממלחמת-טונג-קין — כשם שיש להסיקה ממלחמת-קוריאה — הריהי הפרשה-היתרון העצום אשר על צד-לוחם להבטיחו לעצמו על מנת שיוכל להטות את כף המאזנים באופן מכריע לעברו-הוא. אכן, בשביל שמסע-מלחמה שבו מתנגשים יריבים אשר אין בניהם הבדל מספרי ניכר ביותר, יוכל להסתיים במהירות על-ידי הדברתו של אחד מהם — צריך שתתגליתנה שגיאות חמורות מצד פיקודו: — בחימום ואי-מונח של גייסותיו, או בהגת מבצעים, שיווי-המשקל — הוא המצב התיקין. דעה זו, אשר בה רוחיה כל יצירתו הספרותית של קלאוזוביץ, לא נתאשרה מעולם אישור מעולה יותר מזה שניתן לה עתה, על-ידי תוצאות הקרבות בהם מתנגשים צבאות בעלי מכונה הרכב ומשאבי-יכולת כה שונים כאלה הערוכים זה מול זה בקוריאה או בטונקין.

שגיאותיו של הפיקוד, כאלה העשויות להרחיק את מצב הדברים ממעמד זה של שיווי-משקל — הנן, למרבה-הצער, שכחות למדי. בין הגסות שבישגיאות מסוג זה ודאי שיש למנות את ההתמירות לקיים הגנה על ארץ טונקין באמצעות קורגבול מוגן — וזאת בשעה שלא היתה מצויה אפילו היכרות לה להבטיח את קשרי התחבורה בין המוצבים הפזורים על פני השטח לבין הדלתה*. העונש על כך בא

* הגרעין המתמיד ביותר של שטח-השליטה של הגייסות הצרפתיים שבארץ טונקין (צפון ויט-מינח) הנו חבל הדלתה החופית, חצוי וזרועות-הנהר והתעלות המרובות;

הוא פורה ביותר ומשמש "קערת-האורז" הנודעת של אותה ארץ. שליטת הצרפתים בו נועדה לאפשר להם מעין תחזוקה ב"מפתחות-האסם" בהתמודדותם עם כוחות ויט-מינח.

** הנסיון לקיים "קורדון" הגנתי (שרשרת משמר) לאורך גבול טונקין-סין, באמצעות שרשרת מצודות ומוצבים נשבר בראשית סתיו 1950, כשכוחות ויט-מינח ריכזו את מאמציהם מדי פעם בפעם בגזרת-קו זו או אחרת, כבשו אחדים מן המוצבים הקטנים בהסתערות, ולחילות מצב של אחרים, אשר נאלצו לפנות את מוצביהם. גרמו, תוך מסע-הנסיגה, אבידות קשות ביותר. מאז נשאר מערך ההגנה והשליטה הצרפתי בטונקין מבוסס, בעיקרו של דבר, על שלושה יסודות: המשולש הגדול של הדלתה; העיר האזוי וסביבתה שבראש אותו משולש; רשת מוצבים בארץ ההררית המיושבת שבטייתאי התומכים בדרך כלל בצרפתים.

חדשים — אשר משמעותם חורגת בהרבה אל מעבר למסגרתה של מלחמת טונקין. ראויים עקרונות אלה כי נעיין בהם; וביחד מאחר שבעית הגנתם של מבצרים נמנית על אותן הבעיות אשר דעת-הכלל מקבלת לגביהן רק בקושי את הכללים, אשר נסיון דורות כבר הוכיח את תוקפם.

כתבותיהם של סופרי מלחמה, אשר הצנזורה שבטונקין אילצתם לבקש לעצמם מקלט בהונג-קונג, לא הסתירו כלל את מיעוט התלהבותם של המבצעים עצמם לענין זה של הגנת נא-סאם. ואמנם: לנטוש את הבטון שבדלתה למען מחנה-מוחפר שהורקם מיניווי, במרחק מאה קילומטר בתוך חבל הרים בלתי-נגיש * כמעט; לוותר על אש-בולמת של אר-טילריה-רבת-עצמת ולהסתפק בירי הדליל של מרגמות אשר התחמושת מוגשת להן בדרך האויר וביד קמוצה; — ודאי שסיכויים אלה לא יכלו כלל להיראות כנעימים בעיני אלה, אשר העלו בזכרונם את כל הכשלונות שנתרחשו מדי פעם, שעה שניסו לנהל את הקרב במרחק רב מן הדלתה.

* נגיש — בריגושה, אשר ניתן לגשת אליו. היפוכו — בלתי נגיש.

לאמיתו של דבר שלטה הפסימיות מאז ראשית מסע-החורף (53—1952) בטונקין; כבר אז ניתן היה לראות כי כוחות ויט-מינח אומרים לכן את מבצעים כלפי ארץ שבטי-תאי. אולם פסימיות זו מתבדה והולכת ללא הפסק ע"י המאורעות.

החל במחציתו הראשונה של אוקטובר לכדו גייסות ויט-מינח את נגהיא-לו — על אף תגבורת הצנחנים שנשלחה ברגע האחרון — ואח"כ עלו בכיוון אל הנהר-השחור. אח"כ נודע כי חלקו הגדול של חיל-המצב שבנגהיא-לו, אשר הותקפה — אולם מבלי שהיריב סגר עליה — עלה בידו לחמוק אל עבר פנים-הארץ; והנה חיל-מצב זה הוא שנתגלה בחלקו, בנא-סאם.

מנקודת-המוצא ויאטרי שבעמק הנהר-האדום, נערך בנובמבר המבצע „לוראן" * — כלפי הגייסות של ויט-מינח המתקדמים אל תוך ארץ-התאי. המבצע עורר חששות רבים: האם עומד להתפתח כאן מחדש ענין דומה לאותו מאורע של הווא-בינח בראשית שנת 1952, שעלה כה ביוקר — עם הקשיים הכרוכים בהחזקה של נקודה מבודדת, הרחק מן הדלתה? משחזר האויב על עקבותיו ופנה כלפי עורר, הנתון בסיכון חמור, נצטותה לסגת השדרה אשר שוגרה אל תוך בקעת הנהר-האדום. היא תפסה מלאי ציוד ניכר באותו חבל, הרסה את אמצעי התחבורה, ביצעה באמצעות גדודי העזר שלה את אסיף האורז, הובישה את השתילים אשר נועדו לשתילה בעונת האורז הבאה. המלאכה נעשתה ביסודיות כזו, שהגייסות שצרו על נא-סאם נאלצו לקבל את אסי-פקת-המוזן שלהם באמצעות שדרות-סבלים, המביאים להם את האורז של מישור החוף ממרחק של 300 קילומטר.

הצמדתם של כוחות ניכרים לצורך הגנת נא-סאם עוררה דאגות לגבי בטחונה של הדלתה עצמה: שמה ישתמשו בכך הכטליונים של ויט-מינח, אשר הסתנוו בדרום, בכדי להעמיק חזר? הפיקוד של ויט-מינח אמנם ניסה מזל במבצע-הסחה, אולם התקפות נובמבר נגד חבל ההגמוניות של פאט-דיאם *** עלו לו באבידות חמורות — וכן „פעולות

* על שם חבל לוראן (לותרניגיה) שבנבולה הצפון-מזרחי של צרפת.

** הכונה למבצע צרפתי מחדש ינואר 1952, בו נכבשה הווא-בינח שבזרמו התיכון של הנהר השחור (מערבית דרום-מערבית להאנו, בעיקולו של הנהר) — ולאחר מכן הפסידה עקב מסע תגופה-מחדש של כוחות ויט-מינח.

*** אזור אשר רבה בו אוכלוסית הילידים שנרכשה לדת הקתולית; הילידים מאורגנים במסגרת ההגמוניות (אפיסקופיות) גם לצורכי הגנה מקומית.

הטיהור" (ע"י הצרפתים) בדצמבר מדרום-מזרח לבאס-דינח (באזור ורועות-המוצא של הנהר האדום, שבאזורה המרכזי של הדלתה).

תמרון המתבסס על רשת מבצרים

יצירת מחנה-מחופר בנאסאם הוסיפה, זו הפעם הראשונה, על ה"מבצר" החופי הנרחב של הדלתה ביצרון שני, שניתן באמת להגן עליו והמאפשר סוג חדש של תמרון, אשר לעת עתה זכה להצלחה מרובה.

על מלחמת-מבצרים עברו, לסירוגין, עליות וירידות מאז תקופת הזהר שלה שבמאה ה"ו, כאשר ידעו היטב שאין די בהתקדמות אל פנים חבל-ארץ נתון — כפי שעושים כיום כוחות ויט-מינח בארץ-תאי — כל זמן שאין לוכדים את המקומות-הבצורים בהם מחזיק היריב. אסור היה לצבא פולש להניחם, כשאיומם מוסיף לפעול כלפי אגפיו של קו-המבצעים שלו. צבא כזה חייב היה לסגור עליהם — דהיננו לתפוש שרשרת עמדות לאורך כל היקפה של נקודה-בצורה כזו בשביל שחיל-המצב לא יוכל להבקיען בשום מקום — או לקיים כלפי כל אחת מהן "תצ" פית" באמצעות פלגת-גייסות אשר יהיה לאל ידה להתיצב אל מול המסוכנות שבפעולותיו של חיל-מצב כזה, גם כשאין ביכולתה למנוע גיחה. סגירה על מבצר מצריכה מצבת כוחות העולה פי שלושה על זו של חיל-המצב, קיום של פלגת-תצפית — עצמה העולה כפלים, או לפחות פעם וחצי, על זו של חיל-המצב. היות והצבאות לא הכילו מספרי אדם מספיקים כדי הקצאת פלגות כאלה נגזר עליהם ההכרח לצור על המבצרים, וללכדם — בזה אחר זה. לפי ביטוי הנדע של וובאן * היו הם "האמצעי למשוך את המלחמה לאורך ימים.

מאז ההיאבקות העולמית הראשונה נראה היה כי מלחמת-מגן על מבצרים אינה יודעת אלא כשלון נות — כדוגמת נפילתן המהירה (ב' 1941) של ליאג, נאמיור, מובאג' ואנטורפן **; ולעתים — ידוע כי כך היה במקרה של מובאג' — נפלו ערי מבצר אלה בפני צבא-מצור אשר עצמתו היתה פחותה מזו של

* מרקי דה וובאן, מרשל צרפת, מהנדס צבאי נודע אשר הקים בחייו 33 מבצרים, תיקן ושכלל 300 (לפי גירסה אחרת — 160) מבצרים, וניצח על 53 מעשי-מצור. נאמר עליו: "עיר שצר עליה וובאן כמוה ככבושה". בעל ספרים ותורות על ביצור, מחוללה של "שיטת הביצור החדשה" אשר נשארה בתוקפה עד למאה ה"ט.

** מובאג' — בגבולה הצפוני של צרפת, האחרות — בבליה. *** שאף היא. בדומה לאודיסה וסיבטופול הנ"ל, היתה מכוונת ביבשה ונעזרת בדרך הים.

חיל-המצב. אולם הנסיון של 45—1939 מוליך אל מסקנות שונות למדי. ערים-מוגנות ידועות — כגון אודסה או סבסטופול — עמדו במשך שבועות רבים בפני מצור; וכאשר סוף-סוף השתלט הצבא-הצר על העיר — הרי שילם, בדרך כלל, מחיר יקר יותר מאשר המגינים. ואילו מקומות אחרים — כגון טוב-רוק ***, סטאראיה-רוסה (בגליל נובגורוד שברוסיה הצפון-מערבית, מדרום ללנינגרד), לנינגרד וסטא-לינגרד — התחזקו מעמד עד לבוא ישרעתן (לגבי טוב-רוק הכונה למצורה, וחילוזה ב' 1941) ומילא תפקיד חיוני בתהליך החלשת הפולש ובלימת התקדמותו. וזאת לזכור, כי על השתים האחרות נות — לנינגרד וסטלינגרד — הוטלה טבעת-מצור רצופה מעברן היבשה; ואילו אספקתן הומצאה, ביסורין, בדרכי מים (או קרח) פנימיות, על פני האגם לאדוגה והנהר וולגה.

מאורעות קוריאה וטונקין מאשרים את העצמה הרבה הצפונה במקום בצור; ואף היחס שבין הכר חות הנדרשים בשביל ההתקפה מזה וההגנה מזה, לא נשתנה במשך 300 שנה. 60,000 הסינים לא היה ביכולתם, "לגמור", בדצמבר 1950, עם 18,000 אנשי ה"מרינס" ("צבא-הצי") וחיל-הרגלים האמריקאיים — אשר תחילה כיתרום הסינים בסמוך למקוי המים של צ'אנג-ג'ין ואח"כ צרו עליהם, כשהללו מו-קפים בעיר-הנמל הונג-גאם. כוחות ויט-מינח — בעצמה משוערת של 20,000—25,000 איש — יכלו לשים מצור על מגיניה של נאסאם שמנו 6000—8000 איש, אולם מבלי שיצליחו לל-כוד את מקום-הביצור.

ב"מחנה-המחופר", אוכף-האננס, ניתן להבחין, בקושי, בצריף ולידו שתי-לבנות אשר החיילים אוכלים את פריים.

מבצר — אז מחנה מוחפר?

ראשית הסגולות הנדרשת מהמחזיקים במקום בצור הנה סגולה של חזקת מעמד. לפחות במשך זמן מסוים, בפני אויב בעל יתרון כוח מספרי. באם נניח לה לדלתה — אשר, דרך אגב, מספר מגינה עולה על הסך-הכל של כוחות ויטמינת שני תן לכנסם — הרי נא-סאם הנה המקום היחידי בטוני קין אשר לא נכשל במילוי משימה זו. 3 דיביויות של ויטמינת התקיפו וחזרו והתקיפו שם, בימים הראשונים של דצמבר, חיל-מצב צרפתי-ויטנאמי אשר נפל מהם פי ארבעה במספרו. הן נכשלו. הצרים, אשר את הסתערויותם הכינו מזה שבועות, נאלצו לסגת כדי לארגן את כוחותיהם מחדש. אפשר כי נא-סאם תיפול ביום מן הימים, מקום-בצור אינו עשוי לעמוד עד איך-סוף. אולם באם התנגדותו תסיק כדי לסכל מסע מלחמה — הרי שאותו מקום מילא את התפקיד אשר נועד לו. ובשנה הבאה יירש מקום אחר תפקידו זה.

על שום מה, איפוא, נפלו קאו-באנג, דונג-קחא או נגהיא-לו, שעה שנא-סאם מחזיקה מעמד במשך שבועות רבים?

שורש הדבר נעוץ בכך כי נא-סאם הנה מחנה מוחפר, בשטח של כ-25 קמ"ר, אשר בוצר לעומק של קילומטרים — ואילו המקומות אשר צבא ויטמינת לכדם תוך יומים ושלשה, ויש אפילו מדי הסתערויות הראשונה, לא היוו אלא מוצב או שנים בעלי ממדים מצומצמים, שבתוכם נמצא מרוכז חיל-המצב.

מחנה-מוחפר, אשר הוקם מינה וביה מחזיק מעמד בפני התקרבות האויב. ואילו באותה שעה עצמה המוצבים של קרבול-מוגו, אשר הוקמו ואורגנו

סכך-התיל של הגדר החיצונית ב"מחנה-המוחפר" או"כ"ף-האנגס.

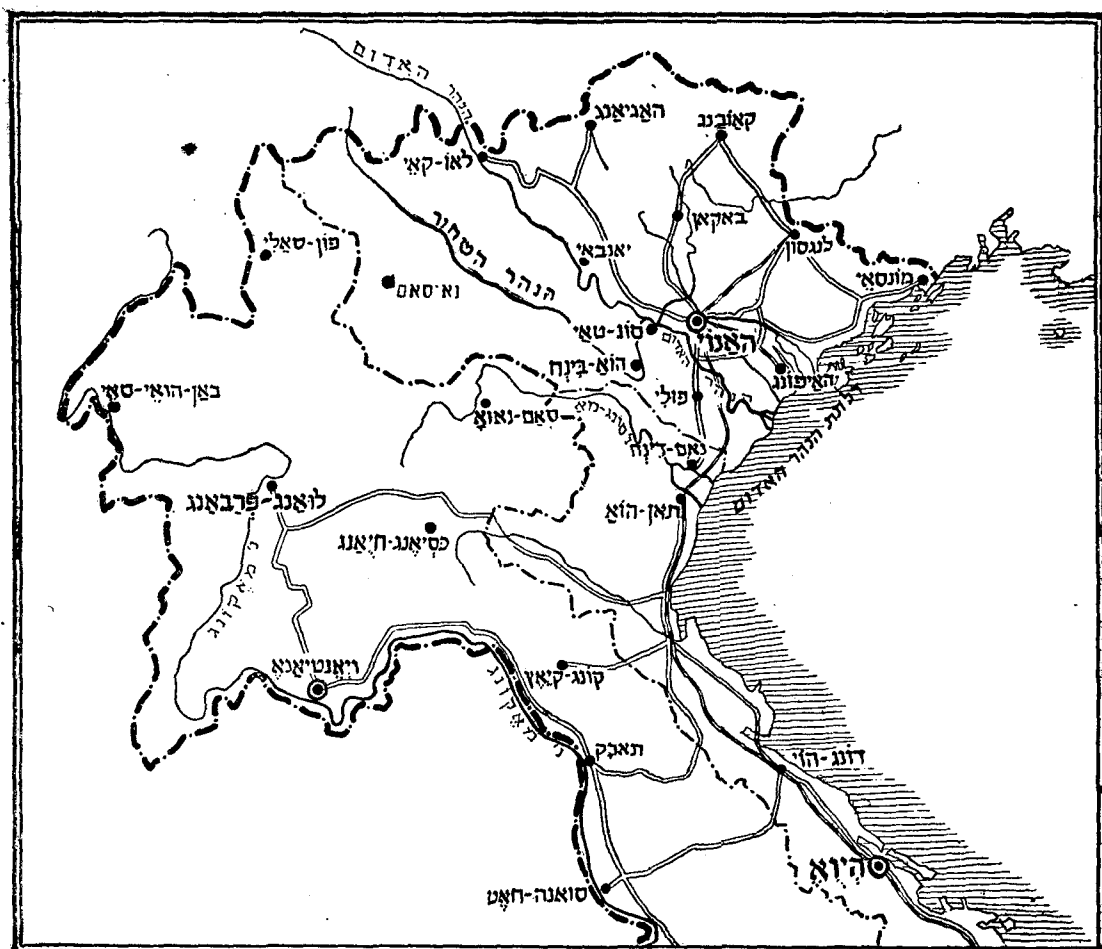
במשך שנים, נפלו בפני הסתערויות רצינית ראשונה. חפירות הקלעים ומחפירות הקורות של נא-סאם, אשר צילומיהם הופצו מאז נובמבר, עומדים במשך שבר עות בפני פגיעות — שעה שהבטון של נגהיא-לו נשבר תוך לילה, גם בנא-סאם נלכדו שני מוצבים קדמיים בלילה אחד — אולם התקפת-נגד החזירתם למחרת. כי כזה הנו התפקיד החיוני של הצומק במערך-עמדות מותקן הפועל את פעולתו בטונקין ממש כאשר בקרה-חזית של קוריאה, מקום בו עובר רים קוירכס מיד ליד, עד כדי עשרות פעמים.

ודאי, שהשטח הנרחב על פניו משתרע המחנה-המוחפר של נא-סאם יש בו צד-של-תועלת, מבחינה זו שהמסלולים לנחיתת המטוסים ולהמראתם נמצאים מחוץ לטוח מקלעי היריב. וזאת לזכור — כי גם עצם עומקם של קווי-המגן המקיפים את המחנה יש בו, לגבי איש-הרגלים המגן עליהם, משום אותו חיוב, שישנו ברוחב שטחו של המחנה לגבי הטייסים הנוחתים בו. כן אין ספק, כי האספקה בדרך האויר, אשר בזכותה אפשר היה להקים את המחנה-המוחפר של נא-סאם בחומרים המצויים במקום ובמינימום של חימוש כבד ותחמושת תוך בטחון בכך כי החסר יגיע באמצעותה — עשויה עוד למלא תפקיד גם בקיום התנגדותו של המחנה להתקפות יריב; אולם אין למנותה בין הגורמים הישירים להדיפת ההסתערויות הראשונות.

הפיקוד הצרפתי היה צריך לשהות של כמה שנים בשביל ש"גלה מחדש", בטונקין, את המחנה המוחפר בהוצאתו החדישה — זו, אשר בדרך כלל רואים את מקורה בגנרל בריאלמונט. אכן יוצרה של מערכת הביצור הבלגית עצמה, מיחס את זכות גילויה של צורת הביצור המכונה "מחנה-מוחפר", לוובאן: — "רעיון-האם בענין המחנות-המוחפרים" ** החדיי שים" — כותב בריאלמונט — "מצוי בתזכירו של וובאן משנת 1698 לענין הגנתה של פריז. אותו תזכיר מכיל, לאמיתו של דבר, את הצגתם של העקרונות הכלליים, אשר מאז היו נוקטים בהם מידי הקמת מחנות-מוחפרים אשר נועדו לשמש צירי-משען לתמרון ומקומות מחסה לצבאות גדולים".

מעינו של וובאן לא נעלמו כלל נקודות התורפה של מבצר בנוסח-מקובל — זה אשר הוא עצמו תרם

* בריאלמונט, הנרי אלכסיס (1821—1903) גנרל בלגי, מהנדס ובר-סמך בעניני ביצורים. הוא תיכנן את בריצור אנטורפן, ליאג, נאמיור, בוקרסט ועוד.
** נודע ביותר המחנה-המוחפר על יד דונג-קחא אשר הוקם ע"י וובאן ב-1706. במהלך "מלחמת הירושה הספרדית", כאשר הופיע צורך ב"אבן ראש פינה" למען רך המוגן הענקי של גבול צפון צרפת. — המער.

צפון הורדסין. המפה מראה את מחוז טונקין שבמדינת ויאטנאם וכן את צפון מחוז אנאם שבה — וכן את צפון מדינת לאוס. בצידו המערבי של מחוז טונקין — ארץ-התאי ובה מחנה נאיטאם.

כי המלך לא יוכל להשיג 30.000 — 25.000 איש עד אל שטח הבינים שבין מעגלי ביצורים אלה, ועליהם תוכל פריז להוסיף עוד 8000—10000 אנשים טובים למדי, שיחזילו מבין חומותיה, מבלי לפגוע בחיל-המשמר הרגיל של העירוניים אשר יוסיף לקיים את תפקידו התקיף.

אולם, „נוסח-הביצור השלישי של מר דה וובאן“ אשר אותו ניסה בשעת הקמת ביצוריה של נאף-בריאסק (1704) ואשר משמיעו של וובאן מנו בו מום של העדר שדות-הצפית — מה הם היו אומרים עתה לנוכח קו-המגן במדרון הערפי, או צורת הביצורים הסינית-הקוריאנית? — כבר עלה לו לבעליו בהפסד-למחצה של חסד מלכים. לא נראתה אז כל אפשרות-שיתקבל „נוסח-רביעי“, המחדש חידושים מרחיקי לכת יותר מקודמו.

הרעיון בדבר צירוף בין הגנה על ידי צבא ניד

כה הרבה לשכלולו — כאשר נגזר על מבצר כזה לעמוד בפני טבעת-מצור התקפה באורח-מתחדי, אשר יש ביכולתה „לגמור“ אותו תוך שבועות אחדים. הוא הציג את המחנה-המוחפר, אשר הוקם מבעוד ימי שלום — או בזמן מלחמה, בצורת ביצור מינה-וביה — בתור אמצעי להרחיב קו-ההיקף של מקום-בצור עד כדי למנוע את אפשרות הקפתו ע"י טבעת-מצור. תוספת כזו של מחנה-מוחפר רצה הוא להעניק לא רק לפריז אלא אף למבצרים רבים אחרים. באשר לבירה הציג הוא להכפיל את מעגל ההיקף הקיים של הביצורים על ידי מעגל היקף חיצוני אשר בחסותו יוכל לתמרן צבא ניד בן 30.000 איש של גייסות הקו ו-10.000 איש שנתגייסו בתוך פריז עצמה: — „יהיו האסונות העלולים לקרות לצבאותינו ולשאר הממלכה כאשר יהיו“ — כך כתב — „הרי יש לשער שלעולם לא תהיינה התבוסות כה חמורות עד

הגנה פסיבית או תמרון?

באם דבר קשה למדי הוא לעורר את התלהבותו של המגן, הנשען על בטון הביצורים שלו, שעה שתובעים ממנו כי ילחם בתוך מחנה-מוחפר מאול-תר — הרי התביעה למבצעים בשדה הפתוח, שעה שנראה לו כי אפשר להסתפק בציפיה ליריב בהיותו ישוב בתוך התיבה-הבצורה, או בתוך חפרת-הקלעים שלו — מתקבלת על דעתו ביתר קושי.

הטענה היחידה אשר נמצאו טוענים אותה כנגד גנרל דה-לאטר * נסבה על העובדה כי בערב מותו פתח במבצע הוא-בינח. טענה דומה מופנית עתה אף כלפי הגנרל סאלאן — על ששיגר, במהלך מסע-המלחמה הבא (מסע-חורף 1952-3), מנקודת המוצא של ויטרי, שדרת-גייסות אשר שולחה לעבר עור-פם של כוחות האויב, אשר בבקעת הנהר האדום; וזאת ברגע בו נראתה ההגנה על נא-סאם ועל הדלתה כמשימה אשר דיו-הותר בה לגבי אותם הכנחות אשר עמדו לרשותו בפועל.

היסוד המשותף לטענות אלו — משותף לחייל המבצע, המשלם את שכר המבצע בועתו ובדמו — ולקהל, החורץ משפטו על אותו מבצע רק לפי ההרדעה המתפרסמת-ברבים — מושתת על העובדה כי המבצע טיפל בכיבושו של יעד אשר מן ההכרח יהיה לנטשו לאחר מכן. אמנם ניתן היה להעיר כי מבצע הוא-בינח דלדל את כל כוחות-היריב הלוחמים של ויאט-מינח במשך חורף 1951-52 — וכי מבצע הנהר-האדום שיבש את ארגונו של התקפת כוחות ויאט-מינח כלפי ארץ-התאי; בהרסו את מערך אספקתם אילץ את היריב לחזור על צעדיו כדי שיוכל להגן על מקור אספקתו. אולם למרות הכל נשאר אצל רבים הרושם כי אפשר היה לחסוך באנשיים לו החליט הפיקוד הצרפתי להשאר בשקט בעמדותיו.

אולם, מבצעי הוא-בינח והנהר-האדום הנם מאור-תו סוג של מבצעים אשר מקובל לכנותו: "תמרון הבנוי על רשת מבצעים". והרי תמרון כזה מעתיק, בעצם, את אורח תמרונו של חיל-מצב המשתמש במחזרות המצודות ("פורטים") שהן טבעתו של

* גנרל דה-לאטר דה-טאסיני, שהוענק לו לאחר מותו תואר מרשל צרפת. ממפקדי צבא צרפת במלחמת העולם השנייה, הצליח לברוח מצרפת של וישי לצפון אפריקה לאחר תפיסתה ע"י בעליה-הבריית. שימש כמפקד הארמיה הראשונה הצרפתית במסע 1944-45 בצרפת וגרמניה. בשלהי 1950, עם המשבר הגדול של מערך ההגנה הצרפתי בתמנה כמפקד עליון בהודו-סין. מת בינואר 1952.

לבין קו חיצוני של ביצורים תוך-רנחים — כאשר במקום מעגל ההיקף הרצוף של וובאן בא קו של מצודות ("פורטים") נפרדות כהצעתו של מונטא-למבאר * — מקורו עוד מימי הגנרל רונאי ב"מחשבות על אמנות המלחמה" שלו שהופיעו ב-1816.

והרי אותו רעיון הוא אשר נקטו בו בנא-סאם, כשהתכנית מבוצעת בדרך של ביצור מינה-וביה ("ביצור מאולתר"). ניתן, אמנם, לומר כי מצויים לכך גם תקדימים עתיקים למדי; בידוע הוא כי השתמש בדרך זו פרדריקוס השני מלך פרוסיה ליד בונדלוצ ב-1761 — כאשר עם 61,000 עצר 130,000 אוסטרים ואילצם, לבסוף, לסגת. באותה דרך עצמה ובאותה מידה של הצלחה — השתמש ולינגטון ליד טורס-דראס ** כדי לעצור את צבאו של מסאנא. אותו מסאנא גופו נקט באמצעי זה בהגנת המחנה המוחפר של גנואה, מקום בו "הכפילו" (כבר ב-1747) את מעגל ההיקף של עיר המבצר ע"י כמה מצודות נפרדות, למען מנוע בעד אפשרות של לחץ מקרוב-מדי ע"י הצרים עליה. כאן, בשנת 1800, הטיף מסאנא עם 15,000 איש, את הצרים עליו *** ולבסוף, עם נסיגתם, אף רדף אתריהם למרחק-מה; הוא הרג ושבב בסך הכל כ-18,000 אוסטרים.

המחנה-המוחפר החדש — הרי אלו הן ערים כלנינגרד, מוסקבה וסטלינגרד, כשמגינים עליהן לא רק שרידיו של הצבא שהובס לפני כן בשדה הפתוח כי אם גם — כפי שרצה בכך וובאן — יסודות לוחמים אשר נשאבו מתוך העיר עצמה.

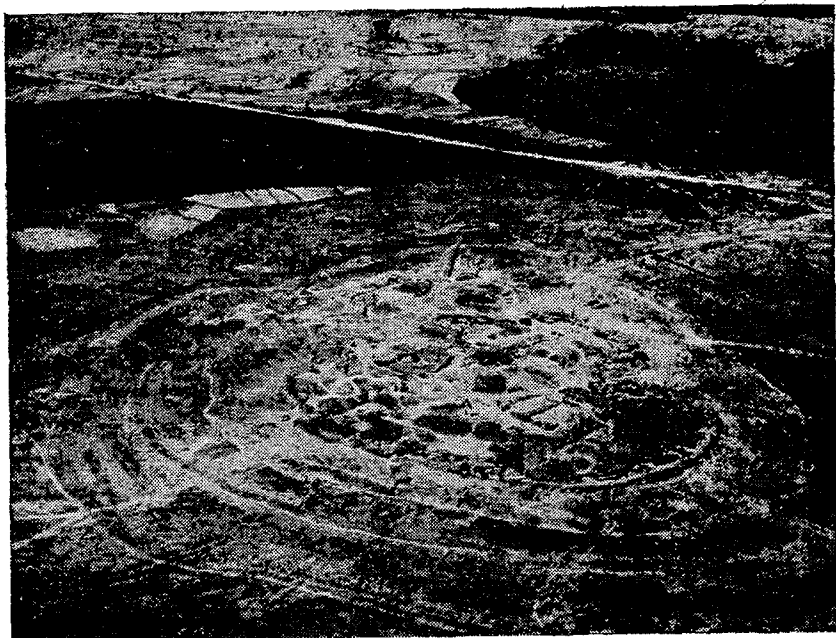
ההגנה על נא-סאם אחזה בקרניהם של אותם עקרונות עצמם. תושבי החבל וכן תושבי הבירה הסמוכה של ארץ התאי, כונסו לתוך שטח המחנה, הם ויבולם. הם אשר בנו את "נקודת-המשען" **** של המחנה. על אחדים מאלו אף הוטל עליהם להגן — כי הרי חיל-המצב מבני התאי הוא שהחזיק באחד משני המוצבים אשר נפלו, ואח"כ נכבשו מחדש, במהלכן של ההסתערויות הראשונות.

* מארקיו מארק ראנה מונטאלמבאר, מהנדס צבאי צרפתי (1714-1800).

** שבפורטוגל מצפון מזרח ליסבון. ראה החייל הטוב, מאת א' פ' ויול הוצאת "מערכות", תשי"ב, עמ' 102.

*** צרים אלו היו הצבא האוסטרי, הלוחם, בהשתמשו בתור בסיס בצפון איטליה שנכבש ב-1799 ע"י צבאו הרוסי-אוסטרי של סוברב, ניסה אז להתקדם מערבה מתוך כונה לחזור אל גבולה הדרום מזרחי של צרפת עצמה.

**** הביטוי הצרפתי (Point D'Appui) למוצבים-מוגנים, בשביל יחידת-משנה בעצמה ממחלקה עד פלוגה, והיא חלק ברשת ביצור רחבה יותר.

בהודוסי: "מחנה מוחפר" בזעיר אנפין. מחנה זה קטן, ללא ספק, מהמחנה בנאסאס; אולם ניתן לראות בו בבירור את ההגנה לעומק — החל מהגדר החיצונית, דרך חגורות מוקשים, גדרות נוספות, חפירות קלעים ומתפורות כליושק, תעלות קישור וחפירות מקורות — עד אל מרכז המחנה.

בטונקין הוגדר כבר הגדרה ממצה למחרת האסונות שפקדו את צבא צרפת בשנות 71-1870. הריהו אותו דבר שכינוהו "כוח משיכתם של המבצרים". תעודתו היחידה של המבצר השוכן-בדד או זו של מערכת המבצרים אינה לספק מחפה לצבא, אשר יבקש מחסה מאחורי חומותיהם או חפירותיהם, אין מוטל על הללו לספק לאותו צבא אלא — כדברו של נפוליון — שדה מבצעים נוח להזדמנויות להתקיף תוך-יתרון; אינך רשאי להניח להזדמנויות כאלו לעבור ולחמוק אם אין ברצונך להציג עצמך אחר-כך בפני סיכונים חמורים הרבה יותר. האמנם זו תפישה השונה מאוד מהתפישה המקובלת בתקופות של כל הצבאות למצבי הגנה — עם מבצרים ומחנות מוחפרים, או בלעדיהם?

תחומי עצמתה שי מערכת מבצרים

רבים הם הסבורים כי האמנות הצבאית — בדבר גתה העליונה, של עריכת תכניות מלחמה וההנהגה הכוללת של המבצעים — אינה ניתנת להתנסח בנוסחאות. בודאי שיראה הדבר כפרדוכסלי באם תושמע הטענה כי, הנה, התמרון-הבנוי-על-מערכת מבצרים — הוא אשר חורג מכלל מסקנה זו. אכן, אין חולקין כי ככל שיהיה רצון לצאת בעק-בוח אלכסנדר, יוליוס-קיסר, נפוליאון והיטלר, תוך נסיונות לכיבוש העולם (נסיונות, המתגלים והולכים,

מבצר אחד *; "העתקה" זו נלשית אל תוך תנאיו וממדיו של תמרון שיהא בנוי על קבוצה של מבצרים **. את הרעיון בענין זה מקובל ליחס לתזכיר שחובר בתקופה מוקדמת למדי — בשנת 1876 — על ידי הגנרל דה-מוראליאן, אשר בו טוען הלו ל"חבלים מבוצרים"; כונתו לקבוצה של מבצרים אשר עליה תשעין ארמיה פועלת את תמרונה האופרטיבי. אך ודאי שמקורו של רעיון זה מוקדם עוד יותר. נפוליאון מיחסו עוד לוובאן; — "וובאן" — כך כותב נפוליאון — "ארגן רצועות-ארץ שלמות בדמות מחנות מוחפרים, מחופים ע"י נהרות, הצפות, מבצרים ויערות. אולם וובאן לא טען מעולם כי מערכות-הביצור יהיה בכוחן — כשהן-לעצמן — לחסום את הגבול. הוא רצה כי גבול מבוצר באורח זה, יספק: א. שדה-מבצעים נוח בשביל להחזיק בו מעמד ולהפריע לצבא אויב להתקדם; ב. הזדמנויות לתקוף תוך יתרון; ג. ולבסוף — אמצעים בשביל להרויח זמן כדי לאפשר לתגבורת להגיע". אותו חזיון אשר נגדו יש צורך להלחם כיום

* לפי דרך הביצור שנתקבלה מאז, בערך מאמצע המאה ה"ט ועד לימי מלחמה הראשונה, ובמידת מה — גם לאחריה.

** דוגמה קלסית לקבוצת מבצרים כזו שמילאה משך כמה דורות של מלחמה תפקיד מעצב בהתמודדויות אירופיות שונות במאות ה"ח"ט, ה"ה, "מרוכב המבצרים" הנודע שבמישור הלומברדי בצפון איטליה (ורונה, פסקרה, למיאנו, מטוא).

ימדי פעם, כקשים יותר ויותר) — כי אז יהיה כאן "תמרון הבנוי על רשת מבצרים", דבר אשר מקומי יכירנו — עם כל היותו הגנתי במהותו, אולם אין מבקשים ממפקד ראשי בהודו־סין כי יכבוש את אסיה, ואפילו לא כי ישליט את הסדר בתוך כלל־מרחבם של שטחי ויאט־נאם, קמבודג'יה ולאוס. אין רוצים ממנו אלא, פשוט, כי יחזיק תוך מינימם של הוצאות — "לחשבונם" של צרפת והמערב — את העמדות האחדות המונעות בעד שלוחות הכוח הלוחם הקומוניסטי מלהרחיב את התפשטותו אל תוך דרום־המזרח האסיתי. לתפקיד זה הלא יספיק אותו תמרון, בעל הצלחות מאז מאות־בשנים, אשר כיום מגלים־אותו־מחדש, בהעדרו של גניוס־רב־השראה, הרי השימוש הנכוח בתמרון זה הנו המינימום אשר אפשר לדרשו ממצביא.

מה הנו התחום לעצמתו? האמנות־הצבאית אי־ננה בגדר מדע מדויק, בו ניתן לבצע ניסויים ע"י הצגה זה־מול־זה של גייסות בעלי חימוש זהה, בני דרגה שוה של אימון, מונהגים ע"י מפקדות שוות יכולת — באורח הדומה לאותן ריאקציות כימיות שבאמצעותן קובעים את המידה המדויקת של חומצה הנדרשת כדי לסתור בסיס, אולם, גם כשחסרות תשריות כה מדויקות — מספקת בכל זאת ההיסטוריה תשובות משלה במספר כה רב, עד אשר כמעט וניתן להסיק מתוכן מעין כלל סטטיסטי.

מאורעות טונקין מאשרים, כי השימוש הנכון בעקרונות מלחמת המבצרים הנו בגדר גורם בעל ערך קובע, שמשקלו רב, לעתים, מעצמת הגייסות וחימושם. בעבור הבנה לקויה של עקרון ההגנה על מחנה־מוחפר ושל עקרונו של התמרון־הבנוי־על־רשת־מבצרים — הקריב, הפיקוד הצרפתי, ב־1951, בטליונים של "לגיון הזרים" ושל גייסות ה"גומים" המרוקאיים, הנחשבים בין טובי החיילות שבעולם; ולוא הוסיף להשתמש רק באותם אורחות־פעולה בהם נקט עד 1951, כי אז ודאי היו הרבבות האחדות של חיילי ויאט־מינח דוחקים מתוך ארץ טונקין גי"סות צרפתיים־ויאטנאמיים, שמספרם עלה לפחות כפליים על כוחות ויאט־מינח הנ"ל, מאז נשתנה המצב שינוי מוחלט: — כי הרי לנוכח ההתנגדות שבחבל הדלתה ובנא־סאם יצטרך ויאט־מינח לכוחות העולים כמעט כפליים על יריביו כדי שיוכל לדחקם משם.

* "גום" כינוי לחבורה לוחמת מבני מרוקו, הוא נתקבל לציון הגייסות הבלתי סדירים אשר הקימום הצרפתים; בהדרגה קיבלו הללו אופי סדיר יותר.

במסקנות כאלו יש כדי לעורר מחדש את בטחונם של עמי אירופה המערבית. סטלין, אשר "למד את המקצוע" במשך חודשים מספר של לחימה עם הגרמנים, ודאי שלא נעדר ממנו שמץ־דבר מן העצמה הטמונה באורח־פעולה זה, ואף עלה בידו לעצור את צבאותיהם של הללו על־ידי אותם מחנות־מוח־פריים ששמותיהם היו לניגוד ומוסקבה. בדרך זו — תוך חלוקת מקושים ורובים לתושביהן של שתי הערים הרוסיות הגדולות ביותר, והפיכת תושבים אלה ברכמקום למשתתפים בקרב — הושג הזמן לכינונם־מחדש של צבאות בעלי מבנה מקובל ורגיל יותר. אכן, אף צבאות מחודשים אלה עצמם — גם הם לא יכלו לדחוק את היריב מתוך מערכי־המגן ה"קפוצים" אשר כונן לעצמו אלא לאחר שרוכזו נגדו — במזרח, כמו במערב וביס־התיכון — כוחות אשר היתה להם עליונות־מספרית מוחצת־מש על פניו. והנה, כשנוקטים בפתרון מעין זה — דהינו "תמרון הבנוי על רשת מבצרים" — לצורך ההגנה על אירופה המערבית והים־תיכונית, וכשתמרון זה מורחב בהתאם לאוכלוסיות הצפופות אשר הפעלתן במסגרתו תהפוך אותן לשותפות־בקרב, וכשהוא מוגבר על ידי השימוש בכלי־זין להשמדת־ההמון* המונעים בעד תנועה חופשית על פני השטח — הרי יש בכוחו, כשהוא לעצמו, לכונן בפני פולש מכשול שאין לגבור־עליו.

מבונקין — זישראל

בתוך כל הצלחה של "תמרון הבנוי על מערכת מבצרים" — זו רבת העצמה שכלל צורות ההגנה — יש להבחין בין פעולתם, וחלקם של שלושה גורמים:

- הפיכתם המהירה לשותפים־בקרב של יסודות אזרחיים שנתגייסו במקום — יסודות אלה, אשר לא יכולה כלל לעמוד שאלה בדבר האפשרות להכלילם בתוך איזה צבא סדיר ותקין, הנדרש לנוע בשדה ללא פיגורים ובלי סידורי־הכנה ניכרים;
- עצם התנגדותו של מבצר (ישוב מוגן) מכותר, דבר המאלץ את היריב להציג למולו כוחות העולים במידה רבה על אלה של חיל־המצב;
- השפעתו האופנסיבית של התמרון, המצרפת יחד את הפעולה של חילות־המצב וזו של גרעין לא־גדול של גייסות נידים, והיא המקנה לאלה את העליונות

* כנראה שכונת המחבר כאן לשימוש באמצעים אטומיים וכדומה, אשר פגיעתם הקשה בקטע מסויים של השטח יוצרת אצל גייסות תוקפים את ההכרח שלא להתרכז יותר על המידה, כדי להמנע מקרבנות המוניים. — המער.

גדר מאולתרת, עשויה קנים חצויים ומחודדים - כתחליף לגדר-תיל.

כאשר קרה ל"לגיון הערבי" בקרבות הרחוב שלו עם תושבי ירושלים.

הגורם השני - התנגדותו העצמית הישירה של המבצר שכותר - היא שהיותה גורם ראשי לעמידתה של נאסאם. עמידה זו נתאפשרה בראש וראשונה תודות לשימוש בתצורת-השדה - אשר חפרות-הקלעים ומכשולי-התיל האחדים שהיא מצריכה, יש בהם כדי להגן על עמדה-נתונה הגנה טובה בהרבה מזו הניתנת, למשל, על ידי הבטון של ביצורי הדלתה הטונקינית (ושל נגהיא-לו) או מאשר על ידי ביצורי-הקבע מן הטיפוס שאבד עליו הכלה, אשר במוצבים כגון סארבאנג, דונג-קחא וכו"ב*. מבחינה זו ניתן לומר כי ישראל, עם ביצורי-השדה של הכפרים אשר החזיקו בהם כמה מאות איכרים, וכן הערים שהותקנו לקרב-עיר - ושהן הן הצורה רבת-העצמה שבכל הצורות של עמדות-המגן - החלה מפעילה כבר מראשית פעולות-האיבה אותו אורח-קרב אשר במהלך מלחמת העולם השנייה נודעו לו ההצלחות הגדולות ביותר: כגון זו של קרב ביר-חא-פיים, מקום בו כוחות מגינים שעצמתם דמתה לזו של רגימנט הדפו במשך שבועים ימים את הסתערויותיהם של כמה דיביזיות גרמניות ואי-טלקיות; כגון זו של קאסינו, במקום בו החזיקו מתי-מעט רגלים גרמניים מעמד בפני הפצצות אויר איומות ביותר; וכגון זו של מערכת סטלינגרד, בחדשים על חדשים של לחימת גוף-אל-גוף בשכונר תיה של העיר, מבלי שיהא לאל-ידו של ה"ואר-מאכט" לעקור מתוכה את מגיניה האזרחיים.

אשר ל"תמרון המתבסס על רשת מקומות-מוגנים", במובנו הצר והמדויק יותר, שהנו בגדר השלמה אופנסית-בית לאותו קרב דפנסיבי המקיים בכל אחד ממקומות מוגנים אלה - הרי חשיבותו בארץ-טונקין גוברת ועולה; וזאת, הן בצור

המספרית המקומית על פני היריב, אשר חדר אל תוך "רשת" זו של מקומות-בצורים.

הראשון שבגורמים לא מילא עד כה תפקיד רב בארץ-טונקין, בה קלטו המגינים וסיגלו לעצמם במשך שנים את הדוגמה* בענין עדיפותם של צב-אות סדירים. אולם גורם זה מתחיל להתבלט בארץ-התאי: משהחלה האוכלוסיה מבקשת לעצמה מחסה הביא הדבר לתקומה של מחנות-מוחפרים. לעומת זאת, הרי גורם זה הוא אשר היה בין הגורמים המכריעים במלחמת העצמאות הישראלית - בה העקרון של הפיכת התושב ללוחם - בתחומים מקומיים - הובא לידי גילוי הקיצוני ביותר. נוסחת-המחשבה, המיחסת את הנצחון ל"גדר-דים הגדולים" לא עורערה על ידי תוצאת הקרב של 1948-49, כי "הגדודים הגדולים" היו לצד ישראל. הגם שאוכלוסית ישראל היתה פחותה פי חמישים מזו של מדינות הערבים אשר התקיפה, הציבה בפניהם ישראל כוחות אשר מבחינה מספרית יש לשער כי עלו למדי על צבאות הערבים שהפעלו בשדה.

אותה עדיפות מקומית עצמה, ועצמתם המספרית של הכוחות שנתגייסו-במקום - תחילה בלנינגרד ואח"כ במוסקבה - היא אשר הצילה את ה.ס.ס.ר. בתקופה בה נשטפו צבאותיה הסדירים על ידי ההתקדמות הגרמנית. הזדמנות טובה עוד יותר להבחין בהשפעתו של גורם זה באה, בשנה שלאחר מכן, במערכת סטלינגרד; שעה ש-250,000 החיילים של פון-פאולוס, אשר חדרו חדירה עמוקה ביותר אל תוך שטחי רוסיה, מצאו לפניהם, בתוך העיר, תושבים מזוינים במספר שעלה על מספרם**; ובאותו זמן עצמו היו הגרמנים זקוקים לשלושה מיליון איש בכדי להתחזק בשאר גזרותיו של קור-החזית, אשר היו שקטות יחסית - ובשלושה מיליון נוספים בשביל לקיים את הסדר בתוך החבלים שנכבשו על ידם.

כוחו של הנער הגרמני לבוש-המדמים הותש ודמו הוקז בהתנגשויות אלו עם פועלים, שנתגייסו-במקום בלנינגרד מוסקבה וסטלינגרד. ואילו הדיביזיות הסדירות של המצרים במלחמת העצמאות של ישראל נאלצו לותר על המשך הנסיון להשתלטות על הנגב, לאחר המחיר המופרז אשר שילמו בהתנגשם באיכריהם של כפר-דרום, יד-מרדכי וניצנים - ממש

* דוגמה - עיקר-אמונה.

** כידוע, כבר מלכתחילה, ואח"כ באחוז גדל והולך, נמצאו בסטלינגרד ולידה גופים מאורגנים של צבא-שדה.

* הכוונה לביצורים נוסח מגדלים, מצודות רמות חומה וכו'.

לרשותו אלא חימוש־רגלים קל; לעתים קרובות אפילו מבלי המרגמות בנות 81 מ"מ, ומבלי מלאי התחמושת להן אשר יש בו כדי לאפשר אף את הנועזות שבפעולות־יוזמות. ניתן לומר כי כל המבצעים שנערכו על ידי הצד הישראלי ינקו מהשר־ראתו של "תמרון המתבסס על מערכת מקומות־מוגנים". אולם אי־אפשר שלא לציין במיוחד אותן דוגמאות של התנגדות הכפרים המבודדים שבנגב, אשר אספקתם הומצאה להם בדרך־קרקע ובדרך־אוויר; ושל כוח נייד קטן, אשר התמיד שם להטריד את הצבא המצרי, עד למבצע "עשרת המכות" — ושל אלה הבאים אחריו, אשר הביאו לידי סילוקם הגמור של המצרים.

האם צפויה לו, ל"תמרון המתבסס על רשת מקר־מות־מוגנים" אותה מידה עצמה של הצלחה גם מחר — באם יחדשו יריביה של ישראל את מבצעי ההתקפה שלהם, אלא שהללו יהיו מתואמים תיאום משופר יותר ומונהגים ע"י פיקוד אשר הנסיון אילפו כיצד לתקן את מגרעותיו? יש לזכור כי גם הזמן פועל לטובתה של ישראל, אשר נתאפשר לה לשפר את חימושה, להכפיל את אוכלוסיתה ועל כן גם את עתודות־הלוחמים שלה — ומעל לכל לעצב ולתקן את מצבה הגיאוגרפית־הצבאי לעומת אותו מצב "בלתי־אפשרי" אשר הוריש לה בשעתו, בכונת תחילה, חיל־המצב הבריטי שכלכל את יציאתו באופן שיהא בו כדי לסייע ליריביה הערביים. חידוש של פעולות האיבה מצד שכניה הערביים של ישראל, באם יבוא בזמן מן הזמנים, יראה ודאי כי שכנים אלה נתקלים באותם קשיים צבאיים עצמם כבעבר; וניתן יהיה לצפות אזי, מתוך אופטימיות רבה, לתור צאתם של קרבות חדשים אלה כי יבואו.

ב"מחנה־המחפור", "אוכף־האננס". ראה השימוש המרובה באמצעים הנמצאים בשטח: קורות, ענפים קנים; ויחד עם זה קרשים, שהובאו מן החוץ. נראה בבירור שממש כל שטח המחנה זרוע חפירות.

רתו של מבצעים־על־פני־הקרקע — והן בצורתו האו־רִית. הנהגת המבצעים הישראלית בשנת 48־1947 החלה נעזרת בו מלכתחילה — והרי היתה זו אחת מזכויותיו הגדולות של הפיקוד אשר לא נרתע בפני מבצעים כגון אלה אף שעה שלא עמד

"התוקף והמסתער צריך לנוע גלוי לעין וחשוף לקליעה — תוך תנועה אין הוא יכול לנצל את נשקו ביעילות — ואלו אתה, המתגונן, מוסתר ומוגן ממנו, בחפירה, עמדה, בונקר או בצורה אחרת של ביצור מלאכותי או טבעי. נשקך יציב, המטרה לפניך. עליך להשתדל, איפוא, להפיק מלוא התועלת ממצבך זה: תחילה עליך לגרום לאויבך מכסימום אבידות, להקזיז את דמו, להתישו, ואז תתקוף אותו בתנאים הנוחים לך, — לאחר שנחלש בחימר וברוח — כאשר הוא אינו מוכן עדיין לעמוד בפני התקפה: לפני שהתחפר, לפני שנערך להגנה. עם זאת עליך לזכור שלא לקשור את כל כוחך לעמדות ההגנה, אלא לשמור כוחות נייחים כדי שתוכל לנצל, בבוא השעה, את חולשתו של האויב. הגנתך צריכה להיות עמוקה וגמישה, כדי גרום לאויב מכסימום אבידות ולהחזיק מעמד זמן רב ככל האפשר — עד שתגיע שעתך לתקוף ולנצח."

אלוף י' שדה (בקובץ "בשבילי מחשבה צבאית")